

Metsäluonnon suojelu Haminassa ja Kymenlaaksossa

Metsät Suomessa ovat intensiivisessä talouskäytössä. Varsinkin Kaakkois-Suomessa metsätalous on ollut merkittävä taloudellisen hyvinvoinnin tuoja, mutta aiheuttanut samalla merkittävää metsäluonnon köyhtymistä. Hakkuumääriä pyritään edelleen pitämään korkeina, ja metsien kiertoaika on lyhentynyt.

Vanhoja metsiä on enää hyvin vähän, ja jäljelle jääneet sirpaleet ovat kaukana toisistaan. Samoin monille metsälajeille elintärkeät resurssit ovat metsien käsittelyn takia vähentyneet liikaa, eivätkä lajien populaatiot voi säilyä elinvoimaisina pitkällä tähtäimellä. Metsien käsittelyä kutsutaan metsänhoidoksi, mutta useiden metsälajien kannalta termi voisi olla elinympäristön tuhoaminen tai vähintäänkin heikentäminen.

Tärkein vähissä oleva resurssi on kuollut tai kuoleva puuaines. Monipuolinen lahopuu, myös maapuut ja kelot, on oleellinen osa metsäekosysteemin ravinteiden ja energian kulkua. Kuollut tai kuoleva puu esimerkiksi elättää valtavan määrän hyönteisiä, jotka taas ovat tikkojen ruokaa. Lahopuu, toisin kuin terve ja tuore, tarjoaa mahdollisuuden kolojen tekoon pesäpaikoiksi.

Lahopuun lisäksi tärkeitä asioita ovat, lajista riippuen, myös sulkeutuneen metsän kostea pienilmasto tai erityisen suuret ja vankkalatvaiset puut. Myös nuorien kuusten muodostamat tiheiköt tarjoavat suojapaikkoja ja sisältävät paljon talvehtivaa hyönteisravintoa. Tasaikäiset, suorarunkoiset ja siistinnäköiset kasvatusmetsät ovat monille metsälajeille riittämättömiä elinympäristöjä. Aukoksi tai lähes aukoksi hakatussa metsässä ei metsälajeilla ole elinpaikkaa. Nuoria metsiä on paljon, eivätkä niissä elävät lajit ole ainakaan metsänhoidon takia uhanalaisia.

Valtakunnallinen uhanalaisuusarviointi 2019 kertoo, että 31,2 % uhanalaisista lajeista on metsälajeja (Hyvärinen ym. 2019). Tämä tarkoittaa 833 uhanalaisia, nimenomaan metsissä elävää lajia. Näistä suurin osa on selkärangattomia, jäkäliä, sieniä ja kasveja. Uhanalaisia metsälintuja on 11 lajia. Esimerkiksi ennen elinvoimaisina esiintyneet töyhtötiainen, hömötiainen, varpuspöllö ja helmipöllö ovat kärsineet nimenomaan metsien käsittelystä: pulaa on sekä pesäpaikoista että talvisaikaisesta ravinnosta. Kuukkeli eläisi Etelä-Suomessakin, mutta sen vaatimat vanhat naavaiset kuusikot on hävitetty.

Suojelualueet Etelä-Suomessa eivät riitä lajien säilyttämiseen, ja lisäsuojelun tarve on kriittinen, kuten Suomen luontopaneelin viimeisin mietintö kertoo (Kotiaho ym. 2021). Kymenlaaksossa pelkkä 10 %:n suojelutavoitteen saavuttaminen merkitsee 20 000 hehtaarin lisäsuojelua. Kun suojelu aloitettaisiin vanhimista metsäikäluokista, esimerkiksi kuusivaltaisista metsistä pitäisi suojella kaikki yli 86-vuotiaat metsät. Alhainen ikäraja kertoo siitä, miten vähän vanhoja metsiä on enää jäljellä. Suojelualueiden pieni koko ja sijainti kaukana toisistaan aiheuttavat sen, että metsälajit voivat taantua myös suojelualueilla, kun normaali geeninvaihto ei toimi, mikä kasvattaa kasaantuvien huonojen geenien

muotojen riskiä populaatiossa. Yksilöt myös ikääntyvät, mutta kaukaisille alueille ei tule täydennystä. Laadultaan huonot ja/tai liian pienet elinympäristölaikut eivät tuota tarpeeksi uutta sukupolvea, joka korvaisi kuolevia. Näin tietyn lajin tilanne jossakin metsäsirpaleessa voi näyttää hyvältä nyt, mutta itse asiassa on aloittanut jo sukupuuttovelan (Kuussaari ym. 2009) maksun: laji tulee häviämään ennemmin tai myöhemmin, jos elinympäristön tila ei parane.

Suojelualueverkostoa on Haminassa ja koko Kymenlaaksossa kasvatettava ja talousmetsien käsittelyyn tehtävä tähänastista paljon suurempia muutoksia. Suojelualueiden valinnassa on otettava huomioon pelkän metsän iän lisäksi muitakin seikkoja, kuten luontotyyppin erityisyys, alueen sijainti ja tuleva luontoarvojen potentiaali (Kotiaho ym. 2021). Suojelun perusteena ei myöskään voida enää pitää pelkkää uhanalaisten lajien esiintymistä, sillä esimerkiksi Kymenlaaksossa vaateliainta lajistoa ei juuri enää ole metsien pitkän talouskäytön historian takia, mutta tulevaisuuden elinalueet on turvattava.

Metsien suojelulla suomalaiseen metsäluontoon kuuluvat lajit saadaan säilymään. Kevyemmin käsitelty tai ei ollenkaan käsitelty metsät toimivat paremmin myös virkistyskäytössä, mikä on monien ihmistenkin hyvinvoinnille ensiarvoisen tärkeää. Vaadimme siis, että Haminan kaupunki kantaa vastuunsa eteläsuomalaisen, suomalaisen ja koko maapallon lajiston monimuotoisuuden säilyttämisessä ja ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin, jotka ovat osaltaan turvaamassa metsälajien säilymistä.

Lähteet:

Hyvärinen ym. 2019. Suomen lajien uhanalaisuus (2019). Punainen kirja. Ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus.

Kotiaho, J. S., Ahlvik, L., Bäck, J., Hohti, J., Jokimäki, J., Kallio, K. P., Ketola, T., Kulmala, L., Lakka, H-K., Lehikoinen, A., Oksanen, E., Pappila, M., Sääksjärvi, I., ja Peura, M. (2021). Metsäluonnon turvaava suojelun kohdentaminen. Suomen Luontopaneelin julkaisuja 4/2021. DOI: <https://doi.org/10.17011/jyx/SLJ/2021/4>.

Kuussaari ym. (2009). Extinction debt: A challenge for biodiversity conservation. *Trends in Ecology & Evolution*. 24:10 s. 564-571. <https://doi.org/10.1016/j.tree.2009.04.011>.